

התקוה והצפיה

נתיבי עם מו

התפלות נתקנו כשהן מסודרות ומדויקות ומילותיהן ספורות והן נושא לכוונות, הן בנוסחתן והן במספרן.

הדוגמא שצוטטה מעלה בכותרת גורסת: "ברכת אלקי נשמה שנתת בי יש בה מ"ז תיבות ולכן אין לומר טהורה היא, כי אם טהורה לבד. והגם שהשער הכוונות כתובה מלת היא, כתב הברכי יוסף דשלא בדקדוק נכתבה.

הסדורים המצויים היום על שולחנות בתי התפלה ועל הדוכנים לוקים הרבה פעמים בשינויים או "בתיקונים" הסוטים מן המסורת העתיקה והמדויקת. למשל: נתיבי עם סימן מ"ח: "אין אומרים פסוק מזמור שיר חנוכת הבית לדוד גם בחנוכה" והטעם מפורש "שנתקן לאמרו לפי מספר התיבות צ"א (91), גימטריה הויה (26) ואדנות (65). ובסימן נ"א שברכת "ברוך שאמר" הנוסחא של פ"ז תיבות היא עתיקה ויסודה ב"פרקי היכלות" "זיהיב סימנא" ראשו כתם פז", שראש התפלה יש להתחיל בשבח של פ"ז תיבות".

בסימן נ"ד כותב נתיבי עם "שבארץ ישראל מנהגנו כהאר"ז ל לומר מלך גדול ומהולל בתשבחות".

ובסימן נה (ס"ח). מביא נתיבי עם את דבריו: כתבתי דצריך לומר "ועל זקניהם" עיין שם מלתא בטעמא, ועל פי זה תמצא חשבון התיבות של הי"ח ברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה בדיוק "תריג" המכוונות נגד התריג מצוות, ורמ"ח איברים ושס"ה גידים שבגופנו. "המחשב יעשה בדיקתו על פי הנוסחא של הסידורים הספרדים", מכוון לימי הקיץ (להוציא "ברכת המינים", שצורפה מאוחר יותר. ולא להוסיף וצפינו אחרי וקוינו אלא אם כן מחסירים מלה תחתיה, להשלמת המספר המשמעותי, של תיבות הי"ח.

עוד מובא בסימן נ"ו: "כל תיבותיו ואותיותיו של הקדיש הן במספר ולכן צריכים להזהר לא להוסיף ולא לגרוע, לעלמי בלא ואו, מן כל בשתי תיבות. (ספר עלי הד"ס, מביא סקירה ארוכה של גירסות "מן כל" או "מכל", בהכרעה שלו, המתבססת על כתבי יד עתיקים ועוד),

בסימן נ"ט מביא נתיבי עם: "קצת נוסחאות מדויקות שמקפידין עליהן בירושלים. רצון קוניהם (בסידור רנת ישראל שנה לקוניהם, לשמור על הצביון של יחיד), משבחין ומפארין וכו' כולם בנו"ן, בנעימה קדושה-הדל"ת בחולם, (רבים חלוקים בדבר החולם, יש גורסים בשורוק, והמתחברת לאחריה), קוממיות בארצנו. (וכן גם כן בברכת המזון). גירסת נתיבי עם עם הבי"ת (ביוזמת המחבר), מתפשטת ברחבי המתפללים, בהבנה מלאה למצבנו היום בארץ המובטחת.

וכן אומרים לאהבה וליראה את שמך, מקדימים האהבה ליראה. ומודגש שלא לומר "למען" לפני לא נבוש ולא נכלם, כמו שמובא באיזה סידורים.

ולסכום הדוגמאות דלעיל מובאה מנהג בסימן ס"א: יש נוהגים לקרוא קריאת שמע בקול רם. כן הוא מנהג ירושלים ועין ברכי יוסף בשם הרדב"ז (=רבי דוד בן זמרה), דלפי הדין צריך לקרותה בקול רם, שלא אמרו בלחש אם כי "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (והביא כמה טעמים לדבר). עם הקפדה בעת הקריא העל הטעמים הקובעים את משמעות המלים במשפטיהן.

בסוגיה זו של נוסחים מצויה אחת פרובלמאטית מאד. והא אתה חוננתנו. נתיבי עם סימן קטו כותב בשם תפלה לדוד: פה ירושלים מה שראיתי מהחסידיים ואנשי מעשה שאומרים וחננו מאתך חכמה בינה ודעת ולא עוד. . מעיר על כך המחבר חושבני שבא לאפוקי מה שהביא בשער הכוונות בנוסח ברכה זו "חכמה בינה דעת והשכל" וכפי השמן ששון אינו מוכרח וכן בסידור הרש"ש – אינו. (הרב שלום שרעבי, ראש המקובלים בשעתו). מובאת הגירסה: דהעולם נוהגים לומר אתה חוננתנו...משמע מדבריו דמתחילים לומר אתה חוננתנו ואין אומרים אתה חונן...דלכולי עלמא אין לומר תרוויהו שטעות לומר אתה חונן וגם אתה חוננתנו...אבל בסיכום מפרשי השולחן ערוך מצאו סבה לומר את שניהם: אתה חונן למדעי העולם למין האדם בכלל ואתה חוננתנו למדעי התורה לעם ישראל. הסבר נאה ומיישב. אכי"ר

המורם מכל הדברים הוא כי הנוסח המקורי, לפי המקובל בידינו על סמך כתבים עתיקים, של תפילותינו הוא מחושב ומכולכל ואין לעשות בו, ביד חופשית, שינויים מילוליים. אך שינויים שיש בהם תוכן חיוני ושבאו לעולם מידי שמים, כגון "הברכה למדינה", "הברכה לחיילי צה"ל" או הבי"ת בארצנו, הרי הם בחזקת הודיה לשם ברוך הוא, על הנסים והנפלאות...בזמן הזה. הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

לישועתך קייתי ה'.